శ్రీకోదండరామచంద్రాయనమః.

రాఘవేశ్వరశతకము

గుండ్లపల్లెలోనుండు వల్లివేడు కాందాటి

నరసమ్మగారిచే

రచియింపఁబడి

చిత్తూరు విక్టోరియా జూబిలీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

మొదటికూర్పు.

1932.

గుండ్లపల్లె నరసమ్మగారు.

శ్రీరస్తు.

రాఘవేశ్వరశతకము.

ఉ॥ రామ! రమాకళత్ర! సుర - రాజసమాజ సరోజమిత్ర! సీ
తామహిళాకళత్ర! భవ - దారుణపాశలవిత్ర! నాయెడన్
బ్రేమదలంచి తప్పులఁ గ - ణింపక ప్రోవఁగ దిక్కు నీవ నా
స్వామివి దీనబంధుఁడవు - సాగిలి మ్రొక్కెద రాఘవేశ్వరా!

ఉ॥ రామ! గుణాభిరామ! రఘు - రాజకులాంబుధిసోమ! నీరద
శ్యామ! సురాధిపప్రముఖ - సన్నుతమంగళనామ! మానినీ
కామ! జయాభిరామ! దశ - కంధరగర్వవిరామ! సత్కృపా
ధామ! నమస్కృతుల్ మదిని-దాల్చిని ప్రోవుము ॥రాఘ॥ ౨

ఉ॥ కంటిసరోజనేత్రు నెదఁ - గంటిని శ్రీశితికంఠమిత్రునిన్
గంటిఁ బితామహున్ గనిన - క్రమగుణాస్పదుస్తుత్యపాదునిన్
గంటిని హేమచేలధరుఁ - గామితకల్పకభూజు. వేఱులే
దంటిని దిక్కు; ప్రోవుముద-యామయ! రామయ! ॥రాఘ॥

ఉ॥ చూచితి రామ నిన్ను బహు - సుందరవిగ్రహుఁ డంచు నా

యెదన్

జూచితిహస్తయుగ్మముని - జంబుగనచ్చుటఁ జిక్కఁబట్టితిన్
వేచితిఁజాలకాలము వి - వేకముగల్గెను సంతసించితిన్
నీచెలువంపునామము గ - ణింతునజస్రము ॥రాఘ॥ ౪.

ఉ॥ సీతనుగానఁగానకతి - చింతనుమున్న జటాయువంతనా
సీతనురావణుండుకొని - చెచ్చెరలంకకుఁ జేరెనన్ననీ
వాతటివంతనొంది విహ - గాధిపుఁజేతుల సంస్కరించి నీ
నాతినిగానమిన్ఋనుమ - నంబున నెంచవా ॥రాఘ॥ ౫.

ఉ॥ వాయుకుమారుఁగాంచిమఱి - వారకయర్కజుఁగూడిప్రేమన
త్యాయతవత్సుఁడైన యమ - రాధిపపుత్రుని గూల్చిరా
జ్యమున్
శ్రేయముగానొసంగ వెను - కందమ యర్కజసూతికావిధిన్
న్యాయముగాదొనన్నుగన - నర్మిలిబ్రోవుము ॥రాఘ॥ ౬.

ఉ॥ శ్రీరఘురామపాదసర - సీరుహయుగ్మము నామనంబునన్
ధారణిపుత్త్రిపాదములు - దప్పకనిల్పి భజింతుభక్తిచే
నోరిమినింబ్రమోదమున - నుత్పలమాలికఁగూర్చిసత్కృపా
పార! నగేశధీర! భవ - భంజనరంజన ॥రాఘ॥ ౭.

ఉ॥ ధారణినేనుబుట్టి తలి - దండ్రులనన్నలఁ బాసినాథునిన్
వారకగోలుపోయిపిన - నాఁటనెవంతలఁ గుందిత్వత్పదాం
భోరుహచింతనంబుమదిఁ - బూనికనిల్పి యనేకభంగులన్
వారిజనేత్రసన్నుతులొ - నర్చెదనెప్పుడు ॥రాఘ॥ ౮.

ఉ॥ రామ! యిదేమి? నీవుదిన - రాజకులాగ్రణి వయ్యునాకుసీ
పామరబుద్ధినిచ్చి తవ - పాదసరోరుహ చింతమాన్ప నే
నేమిదొసంగొసర్చినను - నెగ్గుదలంపక నీదుధ్యానమే
ప్రేమనొసంగి పుత్త్రియని - పెంపుఁదలంపుము ॥రాఘ॥ ౯.

ఉ॥ ఆసురబాధమాన్పసుర - లాఁదఱు శ్రీహరి! నిన్ను వేఁడఁగా
భాసురకోసలేంద్రునకు - బాలుఁడవై తనరారిధారణిన్
వాసిచెలంగఁదమ్ములను - వాంఛను బ్రోచుచు నెల్లవిద్దియల్
వాసిగ నేర్చినాఁడవు శు - భప్రద! శ్రీపద! ॥రాఘ॥ ౧౦.

చం॥ అనుజునిగూడి కౌశికమ-హామునివెంటజరింపుచున్ గడున్
వినయముతో సమస్త్రశర - విద్యలనాతని యొద్ద నేర్చియా
మునిసవనంబుగావ జగ - ముల్ వినుతింపఁగ సంహరింపవే.
దనుజులనల్లనాఁడు వర-ధర్మగుణోజ్జ్వల! ॥రాఘ॥ ౧౧

ఉ॥ రాతినినాతిఁజేసితివి - రంజిలనీశుని విల్లుద్రుంచి వి
ఖ్యాతిని దిక్కులన్ విస్తృతి-గానొనరించి విదేహరాట్సుతన్
సీతను బెండ్లియైమరలి - చెల్వుగ వచ్చుచు జామదగ్న్య ని
ర్భీతుని భంగపుచ్చితివి- వేడుకతోడను ॥రాఘ॥ ౧౨

చం॥ జనకజవామభాగమునఁ-సాదరమార సుమిత్రపుత్త్రికుల్
చనవునఁజామరాల్విసర - ఛత్రము శ్రీభరతుండుపట్టఁగా
ననఘవసిష్ఠమౌనియున-హర్నిశముల్ గొలువంగ వేడుకన్
ననుమఖవంగనీకుఁ దగు -నాసుగుణాకర! ॥రాఘ॥ ౧౩.

ఉ॥ తల్లియుఁ దల్లడిల్లఁగను-దండ్రియుఁ బ్రాణముఁవీడుచుండఁగా
నెల్లరు నేడ్చుచుండఁగఁబ-ౌరుల్ భరతుండును మౌనివేషియై
యల్లనవచ్చి వేఁడఁగను - నౌర! కరంగదునీమనంబు నే
నల్లనబిల్చినంత రయ - మారఁగవత్తువె ॥రాఘ॥ ౧౪.

ఉ॥ తల్లివరంబుదీర్చుటకుఁ - దాపసివై చన నాలుఁదమ్ములున్
దల్లడమంది వెన్దవులఁ - దాపసులెల్లరుఁ జింతనొంది ని
న్నల్లనఁ బ్రస్తుతింపఁగను - నందఱకున్ బ్రముదంబుగూర్చి తే
నెల్లవిధంబులన్ బిలువ - నేలొకొ రావిటు ॥రాఘ॥ ౧౫.

ఉ॥ కామముచేతశూర్పణఖ - కన్నులుగానకమిమ్ము వేఁడనా
కామిని కర్ణనాసికల - ఖడ్గముచే ననుజుండు గోయనా
భామిని సూడుదీర్పఁగను - వచ్చి ఖరాదులు ద్రుగ్గినారు నీ
చే మహనీయ శౌర్య సువి - శిష్ట జనాదర! ॥రాఘ॥ ౧౬.

ఉ॥ భూమిజమాయలేడిఁగని - భూవర! తెమ్మనఁ బోవనేల? ఆ
భామినిఁగోలుపోయియట - బాష్పములెక్కుడురాల్చ
నేల? ఈ
పామరబుద్ధి యేమిటికి ? - పావనమూర్తివి నీవెఱుంగవే
"స్వామి కెంటుట్లులానమె"నను - సామెతచేసితి ॥రాఘ॥ ౧౭.

ఉ॥ నీరధి! త్రోవనిమ్మనుచు - నిమ్మనునీవును దర్భశయ్యపై
వారకయున్నఁగైకొనక - వార్ధిధిపొంగుచునుండ లక్ష్మణా!
క్రూరుడునిర్దయుండనుచుఁ - గోపముచేవిలు నెక్కు వెట్టియు

వ్వారిధి వారిజాస్త్రమున - భంగము సేయవె! ॥రాఘ॥ ౧౮.

ఉ॥ వారధిగట్టువానరులు - వాంఛనప్రముఖులు బర్వతంబుల
వ్వారిగఁదేఁగనొండుడుత - వారిమునుంగుచు నేలఁబొర్లుచుఁ
వారధిమీఁద రాల్పఁగని - వారనిప్రేమనుదాని వీఁపునం
దారసిరేఖగా నిముకు - నట్టి దయాపర! ॥రాఘ॥ ౧౯.

ఉ॥ అత్తఱిరావణాసురుఁడ - హంకృతితో విభవంబు మీఱగా
నుత్తరగోపురాగ్రమున - నుండఁగనుంగొని నీవులక్ష్మణా
యెత్తుము వింటినంచుఁగొని-యేసినరావణుఛత్రచామరాల్
తుత్తుమురై ధరంబడవె - తోయజలోచన! ॥రాఘ॥ ౨౦.

ఉ॥ దారుణనాగపాశములు - దానవుఁడేయఁగనీవుఁ దమ్ముఁడుఁ
ధారణిమీఁద వ్రాలఁగని - తాళక జానకి తల్లడిల్లదె
వారఁగఁబాముసెజ్జఫణి - వైరితురంగమమైరహింపఁగా
నారదుమంత్రమేల? కరుణావరుణాలయ! ॥రాఘ॥ ౨౧.

ఉ॥ భండనమందుభీముఁడవు - బాంధవుఁడౌదువు భక్తకోటికిఁ
ఖండనసేయ రుద్రుఁడవు - కార్ముకవిద్యల భార్గవుండవే
పండితకోటికెల్లఁ గన - బ్రహ్మమవౌదువు రామచంద్ర! నే
దండిగఁజేయుపాపములఁ దారొలనికాల్పుము ॥రాఘ॥ ౨౨

ఉ॥ తల్లియుఁదండ్రి భార్యలును - దమ్ములు నన్నలుఁ బుత్త్రి
లాప్తులిం కెల్లరు నెల్లభూమియును - హేమమురత్నములెల్ల
సంపదల్

కల్లలటంచురోసిమదిఁ - గామితమిచ్చునను రాముఁడంచు నా
యుల్లమునందు నమ్మితిని - నొప్పుగఁ బ్రోవుము ॥ రాఘు॥ ౨౩

ఉ॥ తమ్ముని నేయరావణుఁడు - తప్పక లక్ష్మణుఁడడ్డురాఁగ నా
స్త్రమ్ము రమందు నందగులఁ - జయ్యన మూర్ఛిలఁ జూచి
నీవు నో
తమ్ముఁడ! యంచు నేడ్చికను - దమ్ములనగ్ని కణంబులుర్ల బా
ణమ్ముల వానిఁ గొట్టితి ర - ణస్థలి విక్రమ ॥ రాఘు॥ ౨౪.

ఉ॥ సుందరనీలదేహమును - సోముని గేరెడి మోముఁ బ్రేమపైఁ
జిందెడు నీక్షణమ్ములును - శ్రీయుతవక్షము దీర్ఘబాహువుల్
పొందిక లైనపాదములు - పూజయొనర్చెద వాక్సుమంబులన్
డెందమునందు నిల్పివిను - తించెద నెప్పుడు ॥రాఘు॥ ౨౫.

ఉ॥ ధారణి నిన్నుఁ గన్నతలి - దండ్రుల దుఃఖము పాలు సేసినీ
వారని లేక కష్టముల - పాలొనరింపవె సోదరాళినిం
పారఁగ భార్యయైనజన - కాత్మజ వారని దుఃఖమందెనీ
వారి నెంటుట్లు చేయునిను - వచ్చునెనమ్మఁగ ॥రాఘు॥ ౨౬

ఉ॥ ఉండుటయబ్ధియందుసతి - యుండుటవక్షమునందుఁ బుత్త్రకుం
డుండుట నాభియందు సుత - యుండుట పాదములందుఁ
గోడలో యుండుట వాక్కునందుమన - సుండుట దాసుల
యందటంచు నే
దండము పెట్టుచుంటి దయ - దప్పక ప్రోవుము ॥రాఘు॥ ౨౭.

చం॥ సుతుఁ ససృజింపఁబోవునిఁక - సోదరికోరుకలు నీయఁ
బోవు నీ
సతిసిరులీయఁబోవుసుతు - చానమతింగలిగింపఁబోవు నీ
సుతప్రజఁగావఁబోవుమటి - సోదరిభర్త వధింపఁబోవు స
ద్ధితమతిఁ బ్రోతువందఱను - నీవనురక్తిని ॥రాఘ॥ ౨౮.

ఉ॥ ఇల్లును లేక సంద్రమున - నెట్టులు కాపురముంటివో క్షమా
వల్లభ! భారమేయనక - వక్షమునన్ సిరినెట్లుమోచితో
బల్లిదుఁడైన పుత్త్రకుని - బాగుగనాభినినెట్లుమోచిత
ట్లల్లననన్ను నీపదము - లందున నిల్పవె ॥రాఘ॥ ౨౯.

ఉ॥ ఏమిభవంబిదేమి బ్రదు - కేమి సుఖంబు జగంబునందునన్
వేమరుపుట్టిగిట్టు వెతఁ - బెట్టఁగనేటికి? పంకజాక్ష! త్వ
న్నామ సుధామరందమును - నర్మిలిఁద్రావఁగ బుద్ధినిమ్ము
హా
సామజపాల! నీకెపుడు - జాఁగిలిమ్రొక్కెద ॥రాఘ॥ ౩౦.

ఉ॥ "ఘోరరణాంగణంబునఁ స - కుంఠితవిక్రమునాసురాధిపున్
గ్రూరతరాంబకాహతులఁ - గూల్చితదీయసహోదరున్ గ
దున్
గూరిమిమీఱురక్కసుల - కున్ వెసరాజునొనర్చితో-అహా!
పారమునాస్తి! తావక కృ - పాజలరాశికి ॥రాఘ॥ ౩౧.

ఉ॥ ఎచ్చుగు వేదముల్ గొనుచు - నెక్కటిసోమకుఁడబ్ధిఁజొచ్చినన్

మచ్ఛపురూపుతోనసుర - మర్దనచేసి విధాతకెంతయున్
మెచ్చుగనీయవే శ్రుతులు - మేలొనరించెడివాఁడవయ్యు నా
కచ్ఛగమోక్షమీవుత గ - వేన శుభంకర! ॥రాఘు॥ ౩౨.

ఉ॥ వారక దేవదానవులు - ప్రార్థనసేయఁగనీవు ప్రేమదై
వారఁగఁగొండనెత్తిపగ - వారలచే నమృతంబునీకనీ
వారికెయిచ్చినావుపగ - వారలమోసముచేయనేలనీ
వారికెదాసురాలనను - బాతిగఁబ్రోవుము ॥రాఘు॥ ౩౩.

ఉ॥ ధారణిఁజాపచుట్టుకొని - దానవుఁడంతరసాతలంబునన్
దొరిచిత్రొక్క-వానిఁగని - తోడననీవు వరాహరూపివై
వారకగ్రుచ్చి క్రొమ్మెనను - వానివధించి ధరిత్రినిల్పవే
శూరలలామ! నన్నుదయఁ - జూడవె దీనను ॥రాఘు॥

చం॥ అదితికిఁబుట్టి గుజ్జువంఁలు - యగ్రజుకై బలిదానవేంద్రునిన్
గుదురుగమూఁడుపాదములు - కోరిధరిత్రిఁ ద్రివిక్రముండవై
యదిమి రసాతలంబునకు - నబ్బలిఁజేర్చి సురేంద్రునిల్పవే
సదయమతిన్ దివంబునను - సన్మునిసన్నుత ॥రాఘు॥౩౫.

ఉ॥ డింభకయన్నిచోటులఁగ - డిందిగనుండెడి విష్ణుఁడంచు సం
రంభముతోడఁ బల్కె-నుతి - రంబుగఁ జూపెదవేర!
యీమహా

స్తంభమునందు సందమసుతు - దర్పముతో నదలించు రక్కసుఁ
దంభునిజంపి భక్తునుడి - తప్పకనిల్పవె ॥రాఘు॥ 3౬.

చం॥ పరశువుఁదాల్చి మున్నునర - పాలురనెల్ల నిర్వశీకృమార్
శిరములుద్రుంచి తర్పణము-సేయవెతద్రు ధిరంబుచేనిలన్
దరమిడికార్తవీర్యనృపు - దర్పమడంచినమేటి రాముఁడై
పరఁగితివౌర! నీకునను - భారమెకావఁగ ॥రాఘు॥ 3౭.

ఉ॥ రాముఁడనంగ సూర్యకుల - రత్నముగాజనియించిభార్యయూ
భూమిజఁగూడి కానలకుఁ- బోయితదంగనఁగోలుపోయియ
కాక్షముకుఁడైన దుష్టదశ - కంధరదానవుఁగూల్చినట్టిసం
గ్రామవిశారదుండెకద - రా! వచియింపర. ॥రాఘు॥3౮.

ఉ॥ దేవకిగర్భమందు వసు - దేవతనూజుఁడవై జనించియూ
దేవహితార్థమైఖలులఁ - దీటిచిభూభరముద్ధరింపవే
పావనులైన గోపకుల - పాలిటిదేవుఁడవంచహర్నిశల్
భావమునన్స్మరించెదను - బాలనసేయవె ॥రాఘు॥ 3౯.

ఉ॥ "సాధులఁబేదలన్గుజన - సంఘముహింసలోనర్చుచుండశు
ద్ధోధనపుత్రికుండవయి-శ్శుర్ణయమొర్చియహింసతత్వముః

బోధనసేసి లోకములఁ - బ్రోచిన బుద్ధుడవంచునిన్నహో
సాధుజనార్దనా! సతము - సన్నుతిసల్పెద ॥రాఘ॥ ౮౦.

ఉ॥ కలికితనంబుచేత నతి - కర్ముల దృష్టికిఁ గానరాక నీ
వలఘుమహాత్వశక్తిమెఱు - నందఱకద్భుతశూన్యమూర్తివై
వెలయుచు శేషశైలమున - వేంకటనామముదాల్చి భక్తులన్
సలలితరీతిఁ బ్రోచెదవొ ? సజ్జన సన్నుత ॥రాఘ॥ ౮౧.

ఉ॥ అంబుజనేత్ర ! యుష్మదవ - తారములన్ వినుతింపశక్యమే
యంబుజసంభవాది త్రిద - శావళికైన జగంబులోనపు
ల్లాంబుజనాభ మస్మదికి - నాదినయంత నుతింతు నీదుపా
దాంబుజయుగ్మమెప్పుడును - నాత్మనుసల్పెద ॥రాఘ॥ ౮౨.

ఉ॥ తల్లులకెల్ల మ్రొక్కి - మఱిఁ - దమ్ములఁగౌఁగిటఁజేర్చి యెల్లవా
రల్లములందుసంతసము-నొందమునీంద్రులకెల్ల మ్రొక్కవా
రెల్లరునిచ్చు దీవనల - నెక్కుడునీమది నుబ్బనాపు శ్రీ
వల్లభనన్నుబ్రోచుటకు - వత్తువెగ్రక్కున ॥రాఘ॥ ౮౩.

ఉ॥ తమ్ములతోడరావణుని - తమ్మునితోడను వాలితమ్ముతో
నిమ్ముగబుభుక్షవానరుల - యిష్టులతో భుజియింపుచుండిరా
రమ్మని పొత్తుగాఁగుడువ - రంజిలమారుతిఁజీరినాఁడవే
మమ్మునుబ్రోవు మట్లుమది-మఱ్వఁగమేరమె ॥రాఘ॥ ౮౪

ఉ॥ కంజజుఁజేరి భూమిసతి - కన్నులనశ్రులురాల్ప బ్రహ్మయున్॥
గంజదళాక్ష! భూభరము - గావుమనంగను నీవుదేవకీ
కంజదళాక్షిగర్భమునఁ - గంసునియింటను నుద్భవింపవే
యంజలిచేసెదన్ గరుణ - నాఁడిఁబెట్టకు ॥రాఘు॥ ౪౧.

ఉ॥ తల్లికిసంతసంబొదవ - తండ్రికిఁగాళ్లుల సంకెలల్ విడన్
నల్లనిరాత్రివేళ యమునా - నానది త్రోవనొసంగె నిందిరా
వల్లభత్వన్మహామహిమ - వర్ణనసేయఁగ సాధ్యమానెనీ
యల్లునిభూషణప్రభుని - కైనఁదలంపఁగ ॥రాఘు॥ ౪౨.

ఉ॥ నందునినందనన్ గొనుచు - నర్మిలిదేవకి ప్రక్కనుంచఁగా
నందమునొంది యాసుఁ గు - హాయని యేడ్చిన నంతఁ గంసుఁడున్
గందిమనంబునందచట - గ్రక్కునఁజేరి యదల్చిబాలరా
తందగ వేయఁదప్పిచనెఁ - దారపథంబున ॥రాఘు॥ ౪౭.

ఉ॥ బాలుఁడుపుట్టినాఁడు మన - భామయశోదకటంచుగోపికల్
మేలగువస్తువుల్ గొనుచు- మెల్లనఁబోయియశోదబాలునిన్
జాలఁగఁజూచిచూచి జల - జాసనుచేతకు మెచ్చిమెచ్చి త
ద్బాలుని ముద్దులాడిరది - భాగ్యముకాదొకొ ॥రాఘు॥ ౪౮

ఉ॥ కంసుఁడుపంపఁబూతనయుఁ- గాముశరాకృతినాఁగఁజేడెయై
హింసయొనర్పనిన్నుఁదగ - నెత్తుకముద్దిడిచన్నుగుడ్పినన్
సంశయమింతలేకచని - స్తన్యముద్రావుచుమీఁదరక్తమున్

మాంసముఁ బ్రాణముల్ గొనుచు - బ్రమోదముఁ జేయవె॥ రాఘు॥

చం॥ శకటమురీతిదానవుఁడు - చయ్యనవచ్చినసీవుచూచి త
చ్ఛకటముఁగూలఁదన్నునది - చప్పునమింటికి లేచిశీర్ణమై
వికలముసై ధరంబడఁగ - వీరుఁడురక్కసుఁడట్లుగూలఁగాఁ
బ్రకటితమయ్యె విక్రమము - బాల్యమునందున ॥రాఘు॥ ౧౦

ఉ॥ భారముమోవలేకనిను - భామయశోదయుఁ గ్రిందఁ బెట్టఁగా
బోరనగాలితోడఁజనెఁ - బోఁటుఁడుమింటి కటంచుగోపికల్
బోరున నేడ్వనాయసురఁ - బొందుగఁగుత్తుకఁ ద్రిప్పిధారణిన్
బోరునద్రొబ్బినావుననుఁ - బ్రోవుముసీడక ॥రాఘు॥ ౧౧.

చం॥ తడఁబడునడ్గువెట్టుచును - దల్లినిజేరుచు దూఱఁబాఱుచున్
బుడిబుడిపల్కునంజనుచు - బోఁటులయిండ్లకుఁబోయినప్పు చున్
తడయకదుడ్కులాపనులు - దప్పక సేయుచునుండ గోపికల్
వడిఁజనితల్లితోడనిటు - వారక చెప్పిరి ॥రాఘు॥ ౧౨.

ఉ॥ బాఁలుడుపాలకేడ్వగను - బాలురతల్లులు ముట్టవెట్టమీా
బాలుఁడునవ్వి క్రేపులను - బాలకుడోలెను నాలచెంతకున్
బాలునియానసుక్కుమన - బాలునిబట్టుకవత్తుమమ్మయో
బాలకురంగనేత్రయని - భామలుపల్కిరె ॥రాఘు॥ ౧౩

చం॥ పడతుకసీకుమారకుఁడు - పానలఁగ్రాగెడిపాలనెల్ల నా
పడుచులకెల్లఁబోసి మఱిఁ - పాత్రములెల్లనుగొట్టినాఁడుసీ

కొడుకును నాజ్ఞ చేయుటకుఁ - గూడునో కూడదో పల్కు
వమ్మ యీ
ల్వీడిచి పరస్థలంబులకు - వెళ్ళెదమందురు ॥రాఘు॥ ౫౪.

ఉ॥ పుట్టియుఁ బుట్ట లేదుకడు - బూమెలు నేర్చిన బాలుఁడమ్మ మా
యుట్టికిఁ గ్రిందఁ జోలుపంయి - నుంచియుఁ బీటల నెక్కియుండ
కన్
జట్టికిఁ దూఁటు వెట్టియది - జాఱెడు త్రోవను నోరు వెట్టి తా
నిట్టులు పాలు ద్రావెనని - నింతియొకర్తుక ॥రాఘు॥ ౫౫.

ఉ॥ వాడలు వాడలందిరిగి - వారక మా పెరుగెల్ల ద్రావి మా
కోడలి మూతికిం జరిమెఁ - గొట్టితిమమ్మ! యెఱుంగ లేక మా
కోడలెౘ్రుచ్చటంచునిది - కూడునె నీవ వచింపుమంచు నా
చేడియలా యశోదకటు - చెప్పరె శ్రీయుత ॥రాఘు॥ ౫౬.

ఉ॥ వారలయిల్లు సేరి దధి - వారకయంతయుఁ ద్రావి నీసుతుం
డీరలయింటఁ గుండలిడ - నీరలు వారలు వాదులాడనో
వారిజనేత్ర! నీసుతుఁడె - వారికిఁ దీర్పు సెప్పు నె
వ్వారికి న్యాయమౌనె యని - వారలు పల్కిరె ॥రాఘు॥ ౫౭.

ఉ॥ దేవరఁ బెట్టి మేము మన - దేవుని పూజ యొనర్చు చుండఁ దా
నావలఁ కేఁగి పళ్ళెరము - లంతభుజించెను గన్నులున్న మా
దేవుని శక్తి యెంతయును - దేకువ నేరక పు కృష్ణ నాఁగ మా
దేవునిగాలఁ దన్నె నని - దీల్వడి రందఱు ॥రాఘు॥ ౫౮.

ఉ॥ కోఁతినిదెచ్చి వెన్నగల - కుండనుముందటఁబెట్టఁ గృష్ణ! యీ
కోఁతిని బాఱఁదోలుమనఁ - గోమలి నేరవు రామకార్య మీ
కోఁతియెపోవు సీతఁగనఁ - గొమ్మనియుంగరమిచ్చెఁగోఁతి
కిఁక
నాతి! యొనర్చు టేమియని - నాతులుపల్కరె ॥రాఘ॥గీ

ఉ॥ మూఁగిటనిద్రవోఁగనుచు - ముద్దులకూఁతురువేణిఁగట్టి మా
బింగిరిదూడతోఁకకును - బెట్టులుగొట్టుచుఁ బాఱవత్సముల్
రాగుగఁదట్టిచేతులను - ఱాయిడిపెట్టుచు నవ్వుచుండె మే
ముంగనియేడ్వ మేలెయని - బోఁటులుపల్కరె ॥రాఘ॥

చం॥ ఎఱుఁగఁడు కృష్ణుఁడంచునది - కేఁగిపటంబులనూడ్చి నీటిలో
దిరుగుచునుండఁ జేలములఁ - దెచ్చి మహీరుహమెక్కి
వేడఁగాఁ
దరుణులురాను నిర్వడిచి - దండము వెట్టుఁడు చీరలిత్తునం
చరవరచేసె మేలెయని - యందురుకొందఱు ॥రాఘ॥

చం॥ దధికలశంబుఁ గొట్టెనని - దండన సేయఁగ ఱోటఁగట్టవాఁ
డది పెకలించి యీడ్చికొని - యుత్తజిమద్దులఁ గూలఁద్రో
యఁడే
యధికబలుండు పట్టుటకు - నబ్జభవాదులకైన శక్యమే
సుదతిగొ నీకుమారకుని - జూడవెయుందురు ॥రాఘ॥ ౬౨

ఉ॥ దారియుభర్తయొక్కటము - దంబునబాధఁగనీఁడు పాఘున

వ్వారలపైన వీడఁగని - వారలు భీతిలిపాఱుచుండఁగా
నూరకనవ్వుచుండెనిది - యోగ్యమెచెప్పుమయిట్టి వాఁడు
మున్
ధారణిలోన లేఁడనుచుఁ - దల్లికిఁజెప్పరె ॥రాఘ॥ ౬౩.

ఉ॥ సుతులును లేరటంచునొక - సుందరియూడఁగనన్ను వేఁడినన్
సుతులుజనింతురంచుమఱి - చొక్కపుమాటలనాడెనీసుతుం
డితవరెంటయిట్టిబాలకుల - నేయుగమందునఁ నైనఁజూడలే
దతివరోయంచు గోపసతు - లాడరెనిన్నును ॥రాఘ॥ ౬౪

ఉ॥ నిక్కపుదేవుఁడంచునిను - నీరజలోచన వేయిభంగులన్
మక్కువతోడఁబిల్వమఱి - మాటయుఁబల్కక ప్రోవకుం
డినన్
గ్రక్కున నీపదాబ్జములఁ - గట్టెదనామదిలోన సత్యమిం
కెక్కడికేఁగిరాదు నను - నెప్పుడు వీడకు ॥రాఘ॥ ౬౫.

ఉ॥ రాజును లేనిరాజ్యసభి - రామము లేనిపురంబుధారణిన్
బూజలు లేనిగుళ్ళధరఁ - బుత్త్రులు లేని గృహంబు లేల నీ
పూజలు లేని నాస్తికులు - పుట్టఁగ నేల ప్రపంచకంబునన్
రాజవునీవుకావెనను - రక్షణసేయుము ॥రాఘ॥

ఉ॥ ఎంతని వేఁడుచుందుమఱి - యెంతటిపూజలొనర్చుచుందు ని
న్నింతటివాడఁవంచెఱుఁగ - రెప్పుడునబ్జభవాదులైన నా
యంతటిదీనురాలినిఁక - నాఱడిఁబెట్టఁగన్యాయమా నెఱ్శీ

కాంతనుగూడివచ్చినను - గావుము వీడక ॥రాఘు॥ ౬౭.

ఉ॥ ఎప్పుడుచూతునిన్నుమది- నెప్పుడు మ్రొక్కుదు చేతులెత్తినీ
కెప్పుడు చేతులారరచి - యింతును నుత్పలచంపకంబులన్
జెప్పుమునీవ యేదొసంగు - నేసతినీ మొడ నీతయేల ? నీ
విప్పుడెవచ్చి యీప్సితము- లీయవె శ్రీయుత ॥రాఘు॥ ౬౮.

ఉ॥ వత్సమురీతిదానవుడు - వత్సములున్నెడ మేయుచుండనీ
వుత్సవమొప్పవానిఁగని - యొయ్యనవత్సక దైత్యుఁజంపిమా
వత్సములెల్లమేపికొని - వచ్చినవాఁడవు కాననాపయిన్
మత్సరభావమేలనను - మానక ప్రోవుము ॥రాఘు॥ ౬౯

చం॥ అడవికిఁబోయియొక్కపరి - యంబికపూజ యొనర్పనందునిన్
విడువక పట్టెఁబాము విడి - పింపను సత్తువ లేక గొల్లలున్
దడఁబడుచుండనీవుగని - తన్నిభుజంగముఁ దంఘ్రిఁగాచితో
విడువకనన్నుఁబ్రోచుటకు-వేగమరమ్మిఁక ॥రాఘు॥ ౭౦.

ఉ॥ గోపికలెల్లగొల్వఁగను - గొబ్బునరాముఁడు నీవురాత్రులం
దోపికతోడఁబాడఁగను - నోర్వకయక్షుఁడొకండుకన్నులన్
దాఁపఁగనీవురాముఁడును - దర్పముమీఱఁగ యక్షుఁజంపియా
యాపదయందుఁగోపికల . కాదరువైతివి ॥రాఘు॥ ౭౧.

ఉ॥ కాలునుగీటియంకెనిడి - గ్రక్కునఁగొమ్ములు నేలగ్రుచ్చు చుఁ
మేలముతోవృషాసురుఁడు - మెల్లనమందను జేరనీవునీ
కాలనుద్రొక్కిపట్టుకొని-గాటపుఁగొమ్ముల నూడ్చిచంపిగో
పాలురఁగాచితౌర! జన - పాలశిఖామణి! ॥రాఘ॥ ౭౨

ఉ॥ నీటనునుండుకాళియుని - నెట్టనబైటికిఁ ద్రోయనెంచియా
దాటునవృక్షమెక్కియు ప్రహ-దంబునదూఁకి ఫణీశునెత్తిపై
నీటుగనాడుచుండఁగఫ - ణిప్రియకాంతలుభర్తృభిక్షముఁ
వాటముగాఁగవేఁడినను - వారకయిచ్చితి ॥రాఘ॥ ౭౩

ఉ॥ ఘోటనిశాటుఁగాంచిమది - గొబ్బునభీతిలమందవారలా
దాటుననుండినీవువిని - దర్పమెలర్పఁగ వానినోటిలో
నేటుగదూటిపోయినెటి - నెమ్ములుప్రేవులు ద్రెంచివేగనా
ఘోటముఁజంపికాచితివి - గోపకులఁదయ ॥రాఘ॥ ౭౪

ఉ॥ బాలురఁగ్రేపులఁగొనుచు - బమ్మయొకానొకచోటదాఁ పనా
మూలమెఱింగిదూడలును-ముద్దులబాలురునై చరింపవా
నాలుగుమోములయ్యునిను- నందకిశోరమభక్తిమొక్కెఁడే
జాలములేలనయ్యనను - సమ్మతిఁబ్రోవుము ॥రాఘ॥ ౭౫

ఉ॥ అన్ననుగూడివీథులను - నాడుచుమన్నుఁదినంగనిన్నుమీ
యన్నయెఱింగిత్వజ్జనని - కెంతయుఁజెప్పఁగనోటఁజూపవే

మున్నునుమిన్నుసూర్యశశి - మానవులాది సమస్తజీవులన్
మున్నుదినంగలేదనుచు - మానవనాయక ॥రాఘ॥ ౭౬.

ఉ॥ మామయుఁబిల్వనంపనను - మానమునొందకయున్నతోడు
తన్
ప్రేమరథంబునెక్కికొని - ప్రీతినిగొల్లలుగొల్వఁబోయిమీ
మామపురంబుఁజొచ్చితివి - మాన్యులు నిన్నునుతింపు
చుండఁగా
గామితమిచ్చి భక్తులను - గాచితివచ్చట ॥రాఘ॥ ౭౭.

ఉ॥ వాఁకిలిముందుచాకిఁగని - వస్త్రములిమ్మన నీవు వాఁడుపో
గోకులబాలయీయననఁ - గోపముమీఱఁగవానిఁజూపి
యా
వాఁకిలిఁజేరియంతఁదగ - భద్రగజంబును సంహరించితే
మాకిలనీవెదిక్కుపలు - మాటలవేటికి ॥రాఘ॥ ౭౮.

ఉ॥ చెల్లెలినిత్తునంచునటు - చేదినృపాలుని జీర రుక్మియున్
వల్లభుఁడీవయంచునొక - బ్రాహ్మణురుక్మిణినీకుఁబంపఁగా
నెల్లరుఁజూచుచుండఁగనె - యేపునరుక్మిణిఁదెచ్చుకృష్ణనా
యుల్లముచల్లఁజేయుచును - నుండుము యెప్పుడు ॥రాఘ॥

ఉ॥ దండముకృష్ణనీకు యమ - దండనకోరువఁజాలనయ్యనా ।
దండనునీవెయుండికరిఁ - దప్పకగాచినరీతిఁగావవే
కుండలిశాయివౌచునిటు - గూర్చుచునుండఁగనీకునాయమే

యండజవాహ! నాదయిన - యాఁతడిమాన్పర ॥రాఘ॥

ఉ॥ దుష్టుఁడు కౌరవాధముఁడు - ద్రోవదికట్టిన వల్వలీడ్వఁగాఁ
గష్టమునోర్వలేకమదిఁ - గారుణికోత్తమ! కావుమన్ననా
శిష్టకునక్షయంబరుచుఁ - జేలములిచ్చిన కోమలాంగనా
యిష్టములిచ్చి కష్టముల - నిడ్డితొలంచుము ॥రాఘ॥ ౮౧

ఉ॥ దశరథపుత్రకుండవయి - ధారణిభాస్కరవంశవార్ధికిన్
శిశిరకరుండవై వెలసి - సీతను బెండిలియాడి క్రూరుఁడౌ
దశముఖుఁగూల్చిభక్తులను - దారతఁ బ్రోచిన వాఁడవంచుని
న్నిశరణుచొచ్చితిన్ మనుప - నేరవెదీనను ॥రాఘ॥ ౮౨

చం॥ జగమనుభూరుహంబుపయి - సమ్మతినిల్చివినిర్మలాత్మనై
గగనమువంకఁ జూచినిను - గంజదళేక్షణ! యంచుబిల్వఁగన్
బగఁగొనిశత్రులార్గురిదె - పర్విడివచ్చిరిక్రిందఁ ద్రోయఁగన్
ఖగచరాధినేతవయి - గ్రక్కునరమ్మిటు ॥రాఘ॥ ౮3

ఉ॥ శైవులుశంకరుండనుచు - జైనులు శ్రీజనుఁడంచు వైష్ణవుల్
శ్రీవరుఁడంచుఁబల్కెదరు - శ్రీవరశంకరజైనదేవులున్
నీవకదాయిటుల్ మిగుల - నేరిమితో భువి భేదనామఁడై
జీవులనెల్లఁగాచెదవు - సేవితపద్మజ! ॥రాఘ॥ ౮౪

చం॥ నటకులఁజేసిజీవులను - నాటకశాలగఁ జేసిధారణిన్
దిటవుగసూర్యసోములను - దివ్వియలన్ దగఁబెట్టిశాలకున్
నటకులకెల్లమూలమయి - నట్టువనాడఁగఁ జేయునీమహా

పటిమ నెఱుంగ శక్యమె? కృ - పావరుణాలయ! ॥రాఘు॥ ౮౫

ఉ॥ సూరుఁడు భాసమానుఁడయి - సొంపుగ నభ్రతలంబునన్ నిరా
ధారముగాఁ జరింపమటి - ధైర్యముతో విహరింపఁ దారకల్
కారణభూతుఁ డీవె కద - కానఁగ నో నొకో తావకీనమా
యారచనా విచిత్రముల - నజ్ఞులకిమ్మహి ॥రాఘు॥ ౮౬

చం॥ ఇనుఁడుదయించి తేపకడ - నింపుగ మాపున నస్తమింపఁగా
వనజదళాక్ష! చంద్రముని - బంపెద వట్టులు లేనిచో సతం
బును దివిఁ గానఁ జేసెదవు - భూరితరాంధికఁ బాపఁ దారకా
గణములఁ ద్వన్మహామహిమ - కానఁగ నో నొకో! ॥రాఘు॥

ఉ॥ పాపుల నెల్లఁ బెట్టెదవు - భర్మమణీమయ హర్మ్యసీమలన్
నీపదసేవ చేసెడివి - నిర్మలచిత్తులఁ బర్ణశాలలన్
గాపురముంతు వంచుఁ బలు - గాకులు ప్రేలుదు రయ్యయో
సిరుల్
ప్రాపణమైన నిన్నుఁ దలఁ - పన్ గమకింతురె ॥రాఘు॥ ౮౮

ఉ॥ నా సతి నాదు బాంధవులు - నా తలిదండ్రులు నాదు గేహముల్
నా సుతులంచు నన్నియును - నా వెయటంచును బీదసాదులన్
గాసిలఁ జేయుచున్ మిగులఁ - గాసులఁ జేర్చెడి మూర్ఖుఁ డిమ్మ
హిన్
వాసిగ మిమ్ముఁ గాంచునొకొ - వాసవవందిత ॥రాఘు॥ ౮౯

ఉ॥ భాసురవజ్రవారములు - భర్మవినిర్మితసింహాపీఠికల్
భాసిలుసౌధరాజములు - బాగరుసొమ్ములుభద్రనాగముల్
కాసులుమిక్కిలిమ్మనుచుఁ - గాంచనచేల! తలంపనింతయుఁ
వాసినమోక్షమిమ్మనుచు - వారకవేఁడెద ॥రాఘ॥ ౯౦

ఉ॥ స్వోదరపూరణార్థమయి - సొంపుగనామములన్ ధరించియు
మ్మేదినివిష్ణుభక్తులని - మేలుగనమ్మనటించువారికే
కాదనలేకమోక్షమొసఁ - గంగనిఁకేమివచింతునింతకున్
వాదనలేల? నీదయకు - వారడిలేదయ ॥రాఘ॥ ౯౧

చ॥ పరఁగభవత్పదంబులభ - వంబునుగాంచిన గంగనాజగ
ద్గురుఁడుసురారివిక్రమవి - గుర్వణదక్షుఁగుపార్వతీమనో
హరుఁడుమహాపవిత్రతర - మంచుశిరంబునఁదాల్చెనాఁగనీ
వరమహనీయుఁ నమః - వద్యముగాదొకో! ॥రాఘ॥ ౯౨

ఉ॥ భూరిభయంకరాఘగణ - భూజకుఠారము దుస్తరోగ్రదు
ర్వార దురంతసంసరణ - వారిధినౌక భవాంతసాంద్రనీ
హారసరోజమిత్ర సమ - మప్రతి మద్విష షట్క నాగనా
గారికదా! త్వదీయచరణాంబురుహార్చన ॥రాఘ॥ ౯౩

ఉ॥ తూరుపుఁగొండమీఁదదగఁ - దోవలజేడుదయింపకున్నచోఁ
దారకలెన్నియున్న వసు - ధన్ దమసం బునశింపనట్లు సీ
తారమణీ మనోహర ! స - తంబు భవత్పద భక్తిలేక దు
ర్వార దురంత కష్ట నిక - రంబు తొలంగునె.॥రాఘ॥ ౯౪

చం॥ అతులితరాజ్యవైభవము-లాత్మదృణంబుగనెంచితంద్రియా
నతిశిరసావహించిగహా - నంబునరుణజనిభారతీసుత
ప్రతతికిఁగార్యరూపపిత్రు - భక్తిఁబ్రబోధమొనర్పవేమహా
న్నతగతినల్లనాఁడుభువ - నంబులుమెచ్చఁగ ॥రాఘు॥ ౯౫

చం॥ ప్రవిమలభోగభాగ్యముల - భాసిలుదేశములెన్ని లేవునీ
వపురజనింపఁగావలెన - టన్నఁబురాకృతపుణ్యమేకదా !
భవదవతారభాగ్యముల-భారతమాతయెకాంచుచుండుటల్
కవిజనచక్రవాక సవ - కైరవబాంధవ ! ॥రాఘు॥ ౯౬

చం॥ పదములుసోఁకనోక్కశిల-భామినియయ్యెనటన్ననింకఁదొ
మ్మిదినెలలుఁభరించికని - పెంచినకోసల రాజకన్యకా
సదమలభాగ్యమెట్టిదొవ - శంబెవచింపభవన్మహోత్సవం
పదయదియంతయుఁదెలియ- - వచ్చునెశ్రీకర॥రాఘు॥ ౯౭

ఉ॥ ఎక్కడనుంటివయ్యకమ - లేక్షణ! దీనజనాళిఁబ్రోవఁగన్
మక్కువతోడనేగితివొ - భద్రగజంబును గావఁబోయితో
కక్కసపెట్టనేలనను - గారుణికోత్తమ ప్రోవఁగన్ దగన్
ఠెక్కులుగల్గు తేజిపంబు - టివ్వనరమ్మిటు ॥రాఘు॥

చం॥ కనవలెనీదురూపమును - గన్నులుగల్గినదానికిన్ దగన్
వినవలెనీదుకీర్తనలు - వీనులుగల్గినదానికిన్ మఱిన్
జనవలెనీదుసన్నిధికి - సమ్మతిఁబాదములున్నదానికిన్
మనవలెధాత్రినిల్పినిను - మానసమందున ॥రాఘు॥ ౯౯

ఉ॥ సోముఁడు లేని రాతిరియు - సూర్యుఁడు లేనియహంబు నెవ్విధిన్
భూమిని గళావిహీనమయి - పొల్పునొ తత్సరణిన్ భవల్లస
న్నామవిహీనగీతముల - నర్మిలినల్లుటనవ్వుఁ బాటుకా
దేమహిజామనోరమణ! - దీనజనావన! ॥రాఘు॥ ౧౦౦

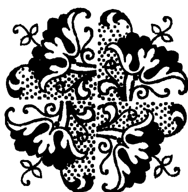
చం॥ చదువఁగ లేదు సంస్కృతము - శాస్త్రములా యెఱుంగన్ గ
విత్వసం
పద మొదలే హుళిక్కి-యిఁక - బద్యము లెట్టుల నల్లుదాననీ
పదయుగమున్ మదిన్ నిలిపి - వ్రాసితినీశతకంబు గాన న

య్యదిగమనించి దీనిని గ - హింపుము వేగమ ॥రాఘు॥ ౧౦౧

ఉ॥ హా త్తిన వేడ్కతో నిరువ - దైనశతాబ్దమునందునన్ బ్రజో
త్పత్తిని బుష్యమీ బహుళ - పంచమినాఁటికిఁ బూర్తిచేసియా
యుత్తమపద్యరత్నశత - మోలినొసంగెను నీకుఁ గాన్కగా
హత్తినప్రేమతో నరస-మాంబనుబ్రోవుము ॥రాఘు॥ ౧౦౨

రా ఘు వే శ్వ ర శ త క ము

సమాప్తము.

పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డిగారిచే రచియింపఁబడినవి.

ఆంధ్ర భాషాలక్షణ శిక్షణము	...	1—0—0
సుజ్ఞానబోధిని, మొదటిభాగము	...	0—5—0
,, రెండవభాగము	...	0—6—0
,, మూడవభాగము	...	0—8—0
,, నాల్గవభాగము	...	0—10—0
,, ఐదవభాగము	...	0—12—0
విద్యార్థిశతకము	...	0—2—0
గుణమణిశతకము	...	0—3—0
ఇప్పటికలి (పద్యములు)	...	0—0—6
మహింషపాచాశతి	...	

వలయువారు,

పూతలపట్టు శ్రీరాములు రెడ్డి,
తెలుగు పండితుఁడు,
బోర్డు హైస్కూలు,
చిత్తూరు.

అని వ్రాయవలయును.